

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

Datum
2019-11-11

Ärendebeteckning
457-6476-2019

1(4)

Försvarsdepartementet
Regeringskansliet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande över slutbetänkande ”Förbättrat skydd för totalförsvaret” (SOU 2019:34)

Bakgrund

Länsstyrelsen Västerbotten har beretts möjlighet att lämna synpunkter på **betänkande ”Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34)”**. Med hänsyn till den förändrade säkerhetspolitiska situationen i Europa ställs ökade krav på den svenska totalförsvarsförmågan. Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet har kartlagt det regelverk som syftar till att skydda totalförsvarsverksamhet mot yttre hot och om hur ansvarsförhållandet mellan staten, kommunerna och enskilda bedöms vara reglerat. Betänkandet diskuterar behovet av skydd för den infrastruktur som är av väsentligt intresse för totalförsvaret, vilka ägarförhållanden som gäller och om statliga kontrollsystem bör införas vid överlåtelse och upplåtelse av vissa fastigheter och infrastrukturer. Kommitténs analys landar i förslag till en ny lag om överlåtelser och upplåtelser av egendom av väsentligt intresse för totalförsvaret och förändringar i några nu existerande författningar. Länsstyrelsens synpunkter redovisas nedan.

Slutbetänkandets förslag

Länsstyrelsen har tagit del av betänkandet och stödjer de allmänna dragen i betänkandet. Nedan redovisas de synpunkter som Länsstyrelsen Västerbotten lämnar på slutbetänkandet.

Förslag till lag om överlåtelser och upplåtelser av egendom av väsentligt intresse för totalförsvaret – Förslaget system med samråd och anmälan riskerar bli uddlöst i och med att sanktionsmöjligheter saknas. Att överlåta ansvaret till säljare/upplåtare ger möjlighet för den som har onda avsikter att medvetet komma runt regelverket. För att minska denna risk är det tänkbart att i förväg utreda vilka fastigheter som berörs och föra in notering om detta i fastighetsregistret. Det löser emellertid inte problematiken i fråga om upplåtelser samt överlåtelser av annat än fastigheter.

Med systemet med samråd och anmälan ges också möjlighet att ”komma undan” om granskningsmyndigheten inte upptäcker ej anmälda/samrådda ärenden inom ett år. Länsstyrelsen anser därför, om systemet med anmälan och samråd ska användas, att tidsgränsen tas bort.

Länsstyrelsen föreslår även att 5 kap. 1 § första meningen i den föreslagna lagen, istället för utredningens förslag, ges följande lydelse "Om en överlåtelse eller upplåtelse som omfattas av denna lag har gjorts utan att samråd eller anmälan har skett, eller att granskningsmyndigheten inte ännu fattat beslut om att inte vidta någon ytterligare åtgärd med anledning av ett sådant samråd eller anmälan, får granskningsmyndigheten vidta utredningsåtgärder enligt 4 kap 1 §." Detta då Länsstyrelsen bedömer att det genom den föreslagna regleringen finns risk för ett scenario där en anmälan görs, men att avtalet om upplåtelse eller överlåtelse sluts innan granskningsmyndigheten hunnit fatta beslut. Vid ett sådant förhållande blir sannolikt inte 5 kap 1 § tillämplig då den förutsätter att anmälan inte alls gjorts.

I slutbetänkande för förbättrat skydd för totalförsvaret föreslås att ett statligt kontrollsystem införs med möjlighet för staten att granska, villkora eller förbjuda överlåtelser och upplåtelser av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms, Västra Götalands och Norrbottens län är tilltänkta som granskningsmyndigheter i dessa frågor.

Länsstyrelsen Västerbotten avstyrker kommitténs förslag att inrätta fyra granskningsmyndigheter vid länsstyrelserna i Skåne, Stockholms, Västra Götalands och Norrbottens län. Länsstyrelsen i Västerbotten vill betona att genom kommitténs förslag och kompletteringsutredningen till nya säkerhetsskyddslagens förslag riskerar Sverige att inrätta en högre regional beslutsnivå vilket riskerar att skapa oklara besluts- och rapporteringsvägar samt urholkar krishanteringssystemet med lokal, regional och nationell nivå. Det finns även en risk att detaljplaneprocessen försvåras med flera aktörer med tillsynsansvar. Det syns mindre lämpligt att föregripa pågående utredningar genom att inrätta ett system med en högre regional beslutsnivå innan något beslut eller förslag om en högre regional indelning finns framtaget. Att koncentrera dessa uppgifter till 4 län kan vid första anblicken vara tilltalande, men antalet ärenden torde oavsett koncentration vara begränsat och därmed uppnås heller inte syftet med att samla uppgiften på fyra län. Däremot föreslår Länsstyrelsen i Västerbotten en förstärkning vid landets 21 länsstyrelser för att förstärka de redan till vardags etablerade processerna inom länen med länens aktörer. Till detta krävs också att finansiering tillförs, vilket också nämns i utredningen.

I avsnittet 13.5.3 gällande "Överlåtelser av aktier eller andelar i bolag..." har utredningen uttalat att det inte står klart att aktieägare i privata aktiebolag har kännedom om att bolaget äger fast egendom inom skyddsvärda geografiska områden. Utredningen uttrycker i det sammanhanget följande. "I den mån ägande i privat aktiebolag förekommer kan man dock tänka sig att aktieägaren informeras på något sätt om att bolaget äger egendom som omfattas av lagen exempelvis genom styrelsen."

Vid ett fortsatt utredningsarbete föreslår Länsstyrelsen att frågan om en

upplysningsskyldighet för exempelvis bolagsstyrelser utreds vidare och att förslag tas fram för att reglera en sådan skyldighet genom lagstiftning.

I slutbetänkandet från kommittén föreslås även att fysiskt skyddade anläggningar som tidigare inrättats för behov inom civilt försvar, endast får avvecklas, överlåtas eller upplåtas av en kommun eller ett landsting/region efter medgivande från en av fyra ovan nämnda granskningsmyndigheter. Här föreslår Länsstyrelsen att detta får ske efter medgivande av *berörd länsstyrelse*. Länsstyrelsen tillstyrker i övrigt i denna del slutbetänkandets förslag. Hur anläggningar som tidigare avyttrats ska hanteras berörs inte i betänkandet.

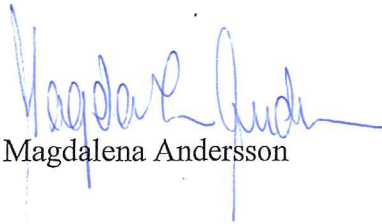
Kommuner och landstings skyldigheter att beakta totalförsvarets krav – Länsstyrelsen Västerbotten stödjer slutbetänkandets förslag att förtydliga detta i lagen och förordning om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i kris och höjd beredskap, samt att Länsstyrelsen ska vara den samrådspart som också föreslås i ett tillägg i tillhörande förordning om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i kris och vid höjd beredskap. En alternativ ändring av kommunallagen diskuteras också. I det fallet vill Länsstyrelsen tydliggöra att för att uppnå lagens föreslagna syfte behöver övervägas om formuleringen ”vid behov” i föreslagen ändring av kommunallagens 2 kap 2a § respektive den nya paragrafen 3 a § i förordning om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska tas bort för att ge önskad effekt.

Ökat skydd i den fysiska planeringsprocessen – Här föreslår slutbetänkandet att i 3 kap 10 § plan- och bygglagen ska tydliggöras och att Länsstyrelsen bör kunna överpröva ett kommunalt beslut om detaljplan eller områdesbestämmelser där totalförsvarets intressen påtagligt motverkas utan att vara ett riksintresse. Länsstyrelsen anser att denna fråga behöver utredas vidare. Länsstyrelsen menar också att dagens riksintressen för totalförsvaret inte har hanterats och uppdaterats mot dagens problembild och ömsesidiga beroenden i tillräcklig grad. Därför bör ett fortsatt arbete göras i den frågan i samverkan mellan berörda myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskapen, försvarsmakten och berörda länsstyrelser.

Tidigare nedlagda och försålda krigsflygbaser m. fl. tidigare flygplatser med hårdgjord bana, samt tidigare nedlagda fysiskt skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar eller för Försvarsmaktens behov omnämns inte i betänkandet – här behöver frågan om hur dessa anläggningar ska hanteras utredas vidare så att dessa anläggningar inte faller mellan några stolar och ställs utanför de föreslagna åtgärderna. Det vore synnerligen olyckligt om detta tillåts ske på grund av att de inte har berörts i slutbetänkandet. Flertalet sådana anläggningar finns idag i privat ägo, drivs av föreningar eller ägs av företag eller kommuner.

Ärendets handläggning

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Magdalena Andersson med beredskapshandläggare Christer Papmehl som föredragande. I ärendets beredning har även länsjurist Sara Fritzon, beredskapsdirektör Eva-Lena Fjällström, beredskapshandläggare Maria Muribi, länsarkitekt Peder Seidegård och biträdande länsantikvarie Katrine Nygren deltagit.

Magdalena Andersson

Christer Papmehl